

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АДВОКАТУРИ ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

Функціонування сучасної правової держави неможливе без інституту, здатного забезпечити дієвий захист прав громадян від свавілля. Ключова місія тут належить адвокатури, правові параметри діяльності якої окреслені профільним законом від 2012 року [5]. Цей документ закріпив автономну модель побудови адвокатури, яка не підпорядковується органам влади. Її організаційна відокремленість – це необхідний інструмент, що убезпечує правову допомогу від зовнішнього тиску з боку влади [5].

На думку Н. О. Обловацької, виключення впливу представників правоохоронних та судових структур на адвоката є базовою передумовою для сприйняття правосуддя як справедливого. Коли захисник обмежений у діях, його участь у справі стає формальністю, що нівелює конституційне право на фахову допомогу [4, с. 46].

Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві характеризується специфічними особливостями, зумовленими публічно-правовою природою відповідних відносин, що вимагає від захисника особливого рівня професійної підготовки та чіткого розуміння меж своїх процесуальних повноважень [9, с. 79–80]. Функції адвоката в адміністративному процесі охоплюють не лише представництво інтересів клієнта, а й забезпечення належного контролю за законністю дій суб'єктів владних повноважень, що надає адвокатській діяльності у цій сфері виразного правозахисного характеру [8, с. 36–37]. Участь адвоката в адміністративному процесі є однією з ключових гарантій дотримання прав приватної особи у її відносинах із державою, а тому будь-яке обмеження цієї участі безпосередньо підриває принцип рівності сторін та ефективність судового захисту [10, с. 155–156].

Головний принцип професійної діяльності полягає в тому, що адвокат та його клієнт – це різні суб'єкти. Міжнародні норми, зокрема Стандарти незалежності юридичної професії, зобов'язують правозахисника діяти з позицій об'єктивності, ігноруючи суспільний тиск чи особистісні особливості особи, якій надається допомога [6]. Важливу роль відіграє професійна таємниця. Законодавчі вимоги (ст. 21 Закону) імперативно забороняють адвокатам оприлюднювати чи використовувати відомості, отримані від клієнта [5].

Особиста незалежність адвоката базується на високих стандартах етики та професіоналізмі. Європейський кодекс правил адвокатської поведінки наголошує на тому, що правозахисник має бути вільним від будь-яких стимулів (особистих чи зовнішніх), які можуть вплинути на якість його роботи [1]. Ця свобода підкріплюється самоврядуванням. Згідно зі ст. 44 згаданого Закону, саме органи адвокатського самоврядування мають повноваження захищати членів спільноти від перешкод у роботі, використовуючи принципи звітності та демократичного вибору своїх представників [5].

Закріплення правового статусу адвокатури в Конституції України (ст. 131-2, 2016 р.) стало фінальним кроком у формуванні незалежного інституту [2]. Це підсилило захист адвокатів від політичного втручання, що, своєю чергою, позитивно вплинуло на стабільність судової гілки влади.

О. Фазекош зауважує, що ініціативи щодо переформатування адвокатури нерідко мають політичне коріння, а не юридичне. Намагання запровадити державний контроль над цією професією йде в розріз із європейськими нормами правосуддя. Спроби модернізувати систему здебільшого викликають спротив адвокатів саме тому, що незалежність інституту стає головною перешкодою для зовнішнього впливу. Найкращим доказом ефективності чинної моделі є те, що адвокатура продовжує стабільно виконувати свої функції навіть у критичних умовах війни [7].

Ми схильні вважати, що будь-які спроби обмежити автономність професії та перевести її під державний нагляд є регресивними кроками. Це рух назад, до відмови від європейських стандартів. Саме тому спроби переглянути законодавчу модель часто зустрічають рішучий спротив спільноти, яка вбачає у таких діях пряму загрозу своїй професійній свободі.

На думку А. М. Новицького та Н. Б. Новицької, міжнародна практика орієнтує держави на підтримку самоврядних об'єднань правників, які самі визначають стандарти якості та захищають своїх членів від втручання влади. Автономність таких структур є показником зрілості правової системи держави [3, с. 38].

Резюмуючи, підкреслимо, що досвід свідчить, що законодавство 2012 року створило найбільш життєздатну модель. Стабільність адвокатського інституту гарантує, що право на захист залишається реальним інструментом. У подальшому розвитку даної професії в Україні важливо не лише зберігати ці здобутки, а й продовжувати інтеграцію в міжнародний правовий простір. Тільки вільна та незалежна адвокатура здатна протистояти свавіллю та забезпечити утвердження верховенства права як базової цінності українського суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства : Кодекс від 01.10.1988.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text

2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

3. Новицький А. М., Новицька Н. Б. Міжнародні стандарти та практика у сфері адвокатської діяльності та самоврядування. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 130. С. 34–40.

4. Обловацька Н. О. Незалежність адвокатури: теоретичні аспекти. *Право.ua*. 2021. № 1. С. 46–49. URL: <https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/09/46-Oblovatska.pdf>

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI: станом на 10 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

6. Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів: ухвалені на Конф. Міжнар. асоц. юристів 07 верес. 1990 р. URL: <http://pravolib.pp.ua/ist-12--idz-ax247--nf-26.html>

7. Фазекош О. Діюче адвокатське самоврядування стало головним щитом незалежності професії. НААУ. URL: <https://unba.org.ua/publications/10100-diyuche-advokats-ke-samovryaduvannya-stalo-golovnim-shitom-nezalezhnosti-profesii.html>

8. Чудик Н.О. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 3. С. 34-39

9. Чудик Н.О. Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. №. 2. С. 77-82

10. Чудик Н.О. Участь адвоката в адміністративному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. №. 4. С. 153-158